

בעיית פליטי מלחמת 1948 (לא קיבלו וילה בהתנחלות - אריה כספי במוסף הארץ 3.12.1993) בודאי שלא הודחקה מזיכרון החברה הישראלית. בשמה וסביבה התנהלו בעצם כל מלחמות ישראל. אך עובדה היא: בלעדי הסתלקות הערבים - בדרך הגירוש או הבריחה, מדינת ישראל לא הייתה קיימת, פשוטו כמשמעו. אמנם ארצות ערב השכנות לא היו פותחות בפעולות איבה בתירוץ לשאלת הפליטים, אלא באמתלה אחרת, אך מיעוט ערבי חזק (בימים ההם בודאי לא פחות מ-50%) לבטח היה מסוגל לעזור לצבאות התוקפים להכריע את הכף. לכן אין ספק שאנו חבים את קיומנו, את חיינו היום, להתרחשות מלחמתית, לא מתוכננת מראש, שלפני פלישת צבאות ערב הקלה עלינו בעמידה נגד הפולשים. מה הייתה כוונת צבאות ערב בגירוש האוכלוסייה האזרחית (אני עצמי הייתי עד לפינוי האוכלוסייה הערבית בין אשדוד ורצועת עזה ב-4 בנובמבר 1948 ע.י. הצבא המצרי) לא הבנתי עד היום. לארצות ערב, שאלת הפליטים הייתה קרדום פוליטי לחפור בו במאבקן לביטול החלטת האום מ-1947 על חלוקת ארץ ישראל המנדטורית. פיצוי הפליטים על רכושם הנפקד לא עלה ברצינות כהצעה בפורום בינלאומי כלשהו מהסיבה הפשוטה, שלא רק ארצות ערב, אלא גם הפלסטינים דחו אותה: הם רצו את פלסטין ולא פיצויים. שאלת הפיצויים היא ברזל לוהט, שאין מעיזים לגעת בו: הרי הפליטים הפלסטינים אינם יחידים, גורשו והושמדו מיליוני יהודים באירופה, שרכושם נפקד. מי יפצה אותם על אבדן רכושם? הארצות הכבושות דוחות כל תביעה אליהן, אם כי הן הנהנות העיקריות מהרכוש היהודי הנפקד. אך הקומוניזם, ששלט לאחר מכן בארצות המזרח הפך את מושגי הרכוש המקובלים על פיהם. בכל ענייני רישום וטאבו שורר היום שם תוהו ובוהו. פיצוי, שניתן מצד הגרמנים, על אבדן רכוש מתייחס אך ורק ליהודים תושבי גרמניה לשעבר, כמה רבבות. גם מיליוני גרמנים גורשו ב-1945 מן הסודטים ומהשטחים מזרחה מהאודר-נייסה. אלה אינם מרוכזים במחנות פליטים ועבורם שאלת הפיצויים היא אך ורק שאלת מדיניות חוץ גרמנית ויחסים בין הארצות הנוגעות בדבר ושמתאוששות מהשלטון הקומוניסטי. בעיני כתבים רבים זה politically correct להמציא לנושא צביון פסיכולוגי-חברתי כ-הדחקה. מה לעשות, אחרי ככלות הכל, הם מתפרנסים מזה. המציאות היא אחרת. איש לא שכח דבר. ארצות ערב רואות בבעיית פליטי א.י. נושא במו-מ על שלום חוזי - לכן גם לישראל כל הזכות לראות בנושא זה נושא פוליטי. פיצוי הפליטים היא שאלה פוליטית ולא אזרחית-משפטית, כפי שאחדים רוצים להכניס לנו לראש ולעורר רגשות אשמה, שבשטח אינן קיימות. לעצם העניין, אין ויכוח שלפליטי 1948 מגיע פיצוי מלא על נכסיהם שאבדו. אפשר לפצות אינדיווידואלי על סמך הנתונים המתאימים - אם לא מעדיפים פיצוי לפי קריטריונים מסובכים: מדובר בעיקר על נכסים לא ניידים, על קרקעות. דבר כזה אפשר רק במסגרת Claims Conference שמקומה בוועידת הפליטים - ואיש עוד לא סיפר לנו, מי ישלם. למי שאין מנוח מהשאלה - מה היה אם... יעיין במכלול בעיות המגזר הערבי בארץ, מיעוט של שלושת רבעי מליון, שחש מקופח וטוען לאינטגרציה מלאה בחברה הישראלית, דהיינו במוסדות הרווחה שלה. הבעיה היא, שמוסדות הרווחה שלנו אינם בנויים לשרת את המבנה הדמוגרפי, שמיעוט זה טוען כזכותו הבסיסית. נשמעים קולות על אוטונומיה והשוואת זכויות (דבר והיפוכו) ואיש לא העז עד כה לומר להם, שאינטגרציה יכולה להיות רק תוצאה של השוואה דמוגרפית, לא של השוואת זכויות. איום קיומי נוסף, שלא אוהבים להתייחס אליו ונמנעים מלהזכיר אותו.